Iſtam quæſtionem, an tutâ conſcientiâ poſſit frater inſtituere extraneum, relicto fratre? diſputat etiam noſter Gomezius *in l. 8. Tauri*, *num.* 4. ubi aliam opinionem contrariam huic tenet, & Rojas, *in epitome ſucceſſionum*, *cap.* 32. *num.* 4. Didacus Peres ad Seguram *in leg. cum patronus*, *ff. de legatis*, 2. *num.* 44. Benedictus *in cap. Raynutius*, *verb. Teſtamentum, el primero*, *num.* 7. Guttierrez, *lib.* 3. *practicarum quæſtionum*, *quæſt.* 17. *num.* 275. & omnium latiſſimè, Petrus Cenedus *in quæſtionibus canonicis*, *quæſt.* 17. *per totam*, ubi optimè, ut ſolet, controverſiam dirimit, omnes opiniones refert, & tandem, *num.* 15. in ſententiam noſtri Gomezij *hic*, magis inclinat, cum eo temperamento, nempè quod frater teneatur fratri alimenta relinquere, ad quæ præſtanda ipſe vivens compelli poterat, vel ſaltem in foro conſcientiæ tenebatur, quod aliter ſe habere affirmat reſpectu aliorum conſanguineorum, *& num.* 12. *&* 13. probat cum multis, quod ſicut frater etiam Clericus tenetur, & compelli poteſt per judicem alere fratrem ſuum pauperem, ita rationabile eſt ut eadem alimenta ei in teſtamento relinquat, ad quæ præſtanda in vita tenebatur, & ſi id non fecerit, hæres ab eo nominatus id adimplère tenebitur, & ad id poterit conveniri, & ad hunc caſum ait eſſe reducendos Doctores affirmantes ſub reatu mortalis teneri fratrem, ſuum fratrem inſtituere: vide etiam Bonacinam *de contractibus*, *diſput.* 3. *quæſt. ultima*, *puncto* 3. *num.* 13. ubi opinionem noſtri Gomezij ſequitur, ſecluſo ſcandalo, & neceſſitate conſanguineorum, & Dianam, *tom.* 1. *tractatu* 8. *reſolutione* 85. ubi etiam refert contrarias opiniones, & tandem in eandem noſtri Gomezij inclinat, & hoc multa conducibilia videbis per Theologos, 2. 2. *quæſtione* 26. & Gregorium de Valentia ibi: *quæſtione* 4. *de Ordine Charitatis*, *puncto* 5. & Souzam *in repetitione leg. fœminæ*, *ff. de regulis juris*, *num.* 68. *& ſeqq.* ubi ſequitur noſtrum Gomezium.

De Commiſſario ad exhæredandum relicto, videas Regnicolas *in l.* 31. *Tauri*, & latiſſimè Carpium, *in tractatu de executoribus*, *& commiſſariis teſtamentorum*, *l.* 1. *c.* 9.

Item adde ex Coſta *in c. ſi pater*, *verbo poteſt*, *num.* 5. quod frater excluditur per ſubſtitutum pupillarem licèt ſit perſona turpis.

Propter ingratitudinem an poſſit exhæredari ſucceſſor in regno, vel majoratu, diſputat latè Coſta *de ſucceſſione regni*, *ex num.* 16. Mantica *de conjecturis*, *lib.* 8 *tit.* 12. *num.* 31. Gregorius, *l.* 9. *tit.* 7. *partita* 2. *gloſ.* 2. Caldas, *verſ. ſua facilitate.*

De exhæredatione ob matrimonium clandeſtinum, ſuppoſita quæſtione (de qua *ſuprà*) quæ cauſæ ſufficiant; vide Alvaradum *de conjecturata mente defuncti*, *lib.* 2. *cap.* 1 *§.* 1. *num.* 30. Azevedum. *l.* 1. *tit.* 1. *lib.* 5. & *ibi* Matienzum, & latiſſimè Sanchez *de Matrimonio*, *lib.* 3. *diſp.* 17. *per totam.*

Exhæredari an poſſit filia peccans in corpus ſuum poſt 25. annos? Barboſa *in l.* 1. *ff. ſoluto matrimonio*, 4. *parte*, *num.* 31. *& ſequentibus*, ubi contra alios affirmativè reſolvit, & alter Barboſa *in Collectanea l.* 11. *&* 19. *Codice de inofficioſo teſtamento*, vide etiam Bæçam *de dote*, *cap.* 18. & Menochium *caſu* 535. *in fine*, ubi quid ſi etiam mater ſit talis? Gratianus *regula* 313.

An alius Tertius poſſit impugnare teſtamentum extra filium præteritum, agit noſter Gomezius, & vide Salgadum *in labyrintho*, 2. *parte*, *cap.* 16. *per totum*, *& cap.* 24.

An reus læſæ majeſtatis poſſit exhæredari? Farinacius quod ſic, *tom.* 1. *titul.* 3. *quæſt.* 24. *num.* 18. *& quæſt.* 116. *ex num.* 68. & quod exhæredatio facta colore iracundiæ non valeat, idem Farinacius *tom.* 3. *quæſt.* 91. *numero vigeſimo ſeptimo.*

An Clerici teſtamentum ſubjaceat quærelæ inofficioſi vel nullitatis, ex cauſa præteritionis? Barboſa *in collectanea cap.* 9. *de teſtam.* ubi negativè reſolvit cum aliis, Fachinæus *lib.* 6. *controverſiarum*, *cap.* 75.

De remiſſione tacita ingratitudinis, Gratianus, *diſceptationum forenſium tom.* 1. *cap.* 140. *ex num.* 8. & Joannes Gratianus *in regula* 238. Covarruvias *in cap. Raynutius*, *num.* 17. Suarez *titul. de Matrimonio*, *num.* 36. *& ſequentibus*, Gregorius *l.* 4. *titul.* 7. *partita* 6. *gloſ.* 2. Barboſa *in l.* 1. *ff. ſoluto matrimonio*, 4. *parte*, *ex num.* 45. omnino futura autem ingratitudo non poteſt remitti: Merlinus latè *de legitima*, *lib.* 4. *titul* 1. *quæſt.* 5. *num.* 12. *& quæſtione* 10. *num.* 45. *& quæſt.* 6. *&* 7. Bernardus Diaz, *regula* 523. Socinus *regula* 347. & alii plures congeſti per ipſum Gratianum *dict. regula* 238. *num.*... Barboſa, *in l.* 1. *ff. ſoluto matrimonio*, 4. *parte*, & Cenedus *in collectan.* 1. *part. collectanea* 49. ubi an per profeſſionem Religionis remittatur ingratitudo, poſt Covar. *in cap. Raynutius*, *num.* 20. & alios ab eo relatos.

Filio agenti de inofficioſo ſumptus litis miniſtrantur, Menochius *de Arbitr. caſu* 169. *num.* 13.

De fratre (turpi perſona inſtituta) excluſo cum clauſula codicillari, Fachinæus *lib.* 4. *controverſiarum*, *cap.* 91. ubi etiam agit an ſpurius ſit turpis perſona, *in cap.* 93.

Filius non tenetur intentare querelam inſtantibus creditoribus, Oſualdus *lib.* 23. *cap. ult. littera* C. & vide latiſſimè Salgadum *in Labyrintho*, *p.* 2. *c.* 16. *per totum.*

Reſtitutio an concedatur minori, ſi incurrit ingratitudinem ex eo, quod non redemit patrem vel alia de cauſa. Et quid ſi remiſit querelam? latè Caldas, *in l. ſi curatorem*, *§. leſis*, *num.* 10. *& ſeqq.*

Querelam filio competentem pater non remittit, eo invito. Pinellus *de bonis maternis l.* 1. *part.* 1. *num.* 1. & eum & alios referens Pichard. *in relectione ad titulum*, *ff. de acquirenda hæreditate*, *cap.* 15. *num.* 11.

Filius juſtè exhæredatus ſi teſtamentum per alium rumpatur, ſuccedit ab inteſtato unà cum aliis, Suarez, *allegat.* 2. *num.* 11. ubi id probat *ex l. liberis*, *de doli exceptione*, quam dicit ſingularem ad hoc; eum vide.

Cætera quæ deſiderantur in materia, videri poterunt per Doctores relatos *num.* 1.

CAPUT

CAPUT XII.

De Legatis.

SUMMARIUM.

1 *Hodie in omnibus & per omnia, legata & fideicommiſſa ſunt adæquata.*
2 *Legatum an poſſit relinqui nutu, & quomodo dicatur nutu relinqui.*
3 *Legatum quid ſit.*
4 *Legatum ſi ſolvatur in vita teſtatoris, an deſinat eſſe legatum.*
5 *Fructus legati, an debeantur legatario.*
6 *Legatum, an poſſit relinqui univerſitati.*
7 *Legatarius, quod jus habeat ad conſequendum legatum.*
8 *Res hæredis, an poſſit legari.*
9 *Error adhibitus in re legata, an vitiet legatum.*
10 *Quomodo poſſit legatarius rem legatam capere propria auctoritate.*
11 *Legata, an debeantur hæreditate non adita.*
12 *Executor teſtamenti, an poſſit conveniri pro legatis ſolvendis.*
13 *Res aliena, an poſſit legari.*
14 *Res hæredis, quomodo poſſit legari.*
15 *Si teſtator legavit rem, in qua habet jus, an videatur legare totam rem, an ſolum jus, quod habet.*
16 *Augmentum legati, an pertineat ad legatarium.*
17 *Heredes, qualiter teneatur ſolvere legata.*
18 *Si teſtator, habens plures res ejuſdem generis, legat unam uni, aliam alteri, non exprimens in ſpecie rem legatam, quis eorum eligat.*
19 *Legatum filio naſcituro, ſi plures filii naſcantur, an debeatur unicuique in ſolidum.*
20 *Si eadem res legetur pluribus, an ſibi faciat partes per concurſum.*
21 *Quando legatur pars bonorum quotitativa, veluti tertia vel quarta, qualiter debeat fieri ſolutio.*
22 *Fructus rei legatæ, à quo tempore debeantur legatario.*
23 *Qualitas appoſita in primo legato, an cenſeatur repetita in ſecundo.*
24 *Res quæ non eſt in rerum natura, an poſſit legari.*
25 *Si in legato apponitur onus, vel gravamen, an tantùm valeat in eo quod ſupereſt.*
26 *Legatum quod debitor facit creditori de debito, an valeat.*
27 *Legatum factum à debitore creditori, an in dubio cenſeatur factum animo compenſandi cum debito.*
28 *Si fidejuſſor legat creditori illud, quod debet pro aliquo creditore, an valeat legatum.*
29 *Quando teſtator legat pecuniam, quæ poteſt diverſis accipi modis, qualiter ſumetur conjectura mentis defuncti.*
30 *Si teſtator legat omnes ſervos cum certa qualitate quæ tantùm in uno ineſt, an omnes debeantur legatario.*
31 *Quando quantitas debetur reſpectu ſpeciei, perempta ſpecie an debitor liberetur.*
32 *Legatum in genere, an valeat, & cujus ſit electio.*
33 *Legatarius, an poſſit dividere legatum pro parte acceptando, & pro parte repudiando.*
34 *Si teſtator legat uni fundum, & alii quantitatem, & tantummodo in hæreditate reperitur ille fundus, quis præferatur.*
35 *Si legatarius emat, vel alio titulo acquirat rem legatam, an poſſit illam petere.*
36 *Legata relicta ab inſtituto, an, & quando debeantur à ſubſtituto.*
37 *Conditio appoſita legatario, quando tranſeat ad ejus ſubſtitutum.*
38 *Eadem quantitas, ſi bis ſæpiùs eidem legetur, an cenſeatur legatum multiplicatum eſſe.*
39 *Si teſtator legat rem ſuam, quæ erat alteri pignorata, an hæres teneatur eam luere.*
40 *Heres, qui habet rem ſubjectam reſtitutioni, ſi interim facit in re aliquot ſumptus, an poſſit illos repetere.*
41 *Si teſtator legat domum, quæ poſtea diruitur, an debeatur area.*
42 *Si teſtator facit prælegatum hæredibus inſtitutis inæqualiter, an debeatur utiliter, an verò proportionibus hæreditariis.*
43 *Si legatarius emit rem legatam ab hærede, an ſibi præjudicetur.*
44 *Si teſtator deſtinavit rem, in qua ſolvatur legatum, & res pereat, an pereat etiam legatum.*
45 *Legatum ambiguum, an debeat ſolvi ab hærede, an fideicommiſſario honorato.*
46 *Legatum factum ſervo proprio an valeat.*
47 *Legatum, quando poſſit conferri in voluntatem alterius.*
48 *Electio perſonæ legatarii, quando poſſit committi hæredi, vel alteri.*
49 *Si teſtator legavit quicquid habet in tali camera, vel loco, an cenſeatur etiam legare, quæ ibi poſtea poſita fuerint.*
50 *Si teſtator legavit frumentum, quod habet in certo loco, eo conſumpto, an debeatur, quod ejus loco eſt ſubrogatum.*
51 *Si teſtator legavit alicui, quantum hæredes habebunt, quid debeat legatarius conſequi.*
52 *Legatum factum ſub conditione, an poſſit renunciari.*
53 *Si in diverſis teſtamentis reperiantur alicui legata, diverſæ ſummæ, quæ ſumma debeatur.*
54 *Gravari quando poſſit quis, pluſquam honoretur.*
55 *Si teſtator legavit alicui ſimpliciter lanam, quid veniat in hoc legato.*
56 *Quibus modis revocetur legatum.*
57 *Quibus modis poſſit fieri legatum, & quæ ſit natura, virtus, & effectus cujuſlibet.*
58 *Si minori legatur aliquid, cùm fuerit legitimæ ætatis, vel cùm poſſit bona ſua adminiſtrare, quo tempore debebatur.*
59 *Conditio qualiter diffiniatur.*
60 *Conditionum quot ſint ſpecies.*
61 *Conditiones caſuales vel mixtæ poſſunt impleri tam in vita teſtatoris, quàm poſt ejus mortem, poteſtativa poſt mortem teſtatoris impleri debent.*
62 *Conditio facti non ſufficit, quod impleatur ignorante eo cui eſt relicta, ſecus in conditione Juris.*

63 *Quæ dicantur conditiones contingibiles, & quæ neceſſario, & cujus ſint naturæ.*
64 *Conditiones quæ dicantur de præterito, de præſenti, & de futuro, & cujus ſint effectûs.*
65 *Conditiones, quæ ſint expreſſæ, quæ tacitæ.*
66 *Conditiones, quæ conſiſtant in dando, & quæ in faciendo.*
67 *Conditiones, quæ poſſibiles, & quæ impoſſibiles.*
68 *Conditio quo tempore adimpleri debeat.*
69 *Legatum uni relictum, & poſtea ſimpliciter ad alium tranſlatum videtur ſub conditione, qua fuit relictum.*
70 *Legatum, quando fiat ſub modo, & cujus ſit naturæ.*
71 *Legatum relictum ſub modo, an tranſmittatur ad hæredes.*
72 *Quando à teſtatore verba proferuntur, quæ poſſunt importare conditionem, & modum, interpretantur ut importent conditionem, non modum.*
73 *Modus in dubio, an cenſeatur finalis, vel impulſivus.*
74 *Legatum quando dicatur fieri ſub demonſtratione & cujus ſit effectus.*
75 *Legatum quantitatis, an vitietur propter falſam demonſtrationem.*
76 *Legatum, quando dicatur fieri ſub cauſa, cujus ſit naturæ.*
77 *Conditio appoſita in legato, an debeat adimpleri in ſpecifica forma.*
78 *Teſtator, quando poſſit imponere legatario conditionem non nubendi.*
79 *Legatum ſub conditione ducendi aliquam in uxorem, an valeat.*
80 *Conditio appoſita in perſona hæredis, vel legatarii an & quando tranſeat ad eorum ſubſtitutos.*
81 *Confeſſio debiti facta in teſtamento, vel codicillis, an & quando inducat legatum, vel fideicommiſſum.*
82 *Legatum liberationis, an & quando valeat.*
83 *Si quis geſſit negotia alterius, & dominus fecit ei liberationem generalem, prohibendo, ne ab eo rationes exigantur, quid operatur hæc omiſſio.*
84 *Legatum, & fideicommiſſum, in quo loco poſſit peti.*

1 Propoſitio.

POſtquam ſuprà viſum eſt de materia univerſali ultimarum voluntatum, nunc ultimo loco videndum eſt de materia legatorum, in qua magiſtraliter, & ſubſtantialiter reſolvam principaliora, utiliora, & quæ ſunt & continentur in ea. Pro cujus perfecta declaratione dico, quod de jure antiquo erat *a* differentia in legato, & fideicommiſſo particulari, tam in modo & forma quàm in effectu: Hodie tamen benè durat in modo & forma; quia legatum relinquitur immediatè dirigendo verba ad ipſum legatarium: ut lego Titio centum: fideicommiſſum verò relinquitur, dirigendo, verba ad hæredem, & ipſum gravando dare, ſolvere, vel reſtituere Titio centum, non tamen eſt aliqua differentia in effectu, quia in omnibus, & per omnia ſunt æquiparata legata, & fideicommiſſa particularia, & omnia quæ reperiuntur diſpoſita in uno habent locum in alio, text. *in l. 1. ff. de legat*, Cujus verba ſunt: Per omnia exæquata legata fideicommiſſis text. *in l. Cod. comm. de leg.* text. *in* §. 1. *& per totum. Inſtit. de ſing. reb. per fideicommiſſ. relict.* & utrobique Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores. imò, quòd magis eſt legatum poteſt relinqui abſque aliquibus verbis, ſolo nutu: text. eſt *in l. nutu, ff. de legat. 3.* text. *in l. etiam hoc modo ff. de legat. 1.* text. *in l. cum proponebatur, ff. de legat. 2. in l. & in epiſtola, Cod. de fideicom.* & utrobique Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores.

Differentia legati & fideic.

2 Et adde, quod nutu intelligitur legatum relictum, quando teſtator interrogatur ab aliquo an ſibi, vel alteri relinquat centum, vel talem rem, & ipſe ad interrogata non reſpondeat: fortè quia *b* non vult, licèt poſſit, vel fortè quia non poteſt morbo vel ex aliquo accidenti impeditus: quia tunc ſi aliquibus ſignis oſtenderit voluntatem ſuam, capite, vel humeris annuendo, vel alio quovis motu corporis ſignificando, valet & tenet, & dicitur nutu relictum: argum. text. *in l. ſervo invito, §. ſi pupillo. ff. ad Treb.* Ideò Tabellio, vel Notarius debet eſſe cautus, ut ponat, & ſcribat prædicta ſigna per teſtatorem geſta, quibus poſſit probari & conjecturari ejus voluntas, & in terminis ita tenet & declarat Bart. *in d. l. nutu. ff. de leg. 3.* poſt Jac. de Aret. & antiquos, & ibi Alber. & comm. alii Doct. tenet & etiam declarat Odofr. *in d. l. & in epiſtola, C. de fideicom.* & ibi Petrus de Bellapert. Paul. & communiter alii Doctores.

3 Quæro tamen, proſequendo materiam, quid ſit legatum? & breviter dico, quod legatum eſt donatio quædam, à teſtatore relicta, ab hærede præſtanda: text. eſt *in l. legatum eſt, ff. de legat. 2.* ibi & Gloſſ. ord. Bart. & comm. Doct. text. *in l. legatum eſt, ff. de legat. 1.* & ibi etiam communiter Doctores.

4 Legatum ſolutum in vita teſtatoris

Item quæro, ſi tale legatum ſolvatur, vel tradatur, in vita per teſtatorem, an deſinat eſſe legatum, & tranſeat in contractum & donationem inter vivos, & cujus effectus ſit talis traditio? In quo articulo reſolutivè dico, quòd ſi teſtator ſimpliciter tradidit, non dicendo, nec exprimendo ſe tradere ex cauſa præcedentis legati tranſit in donationem puram & perfectam inter vivos, & non poterit amplius revocari, nec ex ea deducetur Falcidia, & in omnibus judicatur donatio. Si vero teſtator tradat, & ſolvat expreſſe dicendo: Ex cauſa præcedentis legati, tunc non tranſit in donationem inter vivos, nec in aliquem contractum, ſed remanet legatum, ſicut antea in ſubſtantia, virtute, & effectu, & poterit ad libitum voluntatis revocari: & denique habebunt locum omnia, quæ ſunt diſpoſita in legato, licèt tranſeat dominium in legatarium recipientem ex titulo generali pro ſuo, ratione præcedentis legati, ſicut quando debitor ſub conditione ſolvit ante adventum conditionis, argument. text. *in l. 1. & per totum, ff. pro ſuo*: text. *in l. ſub conditione, ff. de ſolution.* & ibi communiter Docto. & interim illo medio tempore, ante mortem teſtatoris, lucrabitur fructus, & in expreſſo ita tenet & declarat Dyn. Bart. Alb. Paul. de Caſtr. Joan. de Imol. & communis opinio DD. *in d. l. legatum eſt, ff. de leg. 2.*

5 Re legata an debeantur & fructus.

Item quæro, an re legatâ debeantur etiam fructus legatario? & breviter & reſolutivè dico, quòd fructus percepti per teſtatorem in ejus vita, non debentur, tum quia relicta in teſtamento capiunt vires poſt mortem teſtatoris, & non ante: tum etiam, quia ex mente, & voluntate defuncti conſtat, quod ante noluit ſe obligare: fructus tamen collecti, & percepti per hæredem poſt mortem defuncti

defuncti, benè debentur legatario, modò colligantur ante aditam hæreditatem, modò poſt, quia ſemper retrotrahitur ad tempus mortis. Ita probat text. *in l. ſi tibi homo, §. cum ſervus, ff. in legat. 1.* & ibi Bart. Bald. Paul. Imol. & alii DD. text. *in l. cùm pater, §. filia, ff. de legat. 2.* Quod tamen ſingulariter intellige, quando teſtator ſimpliciter legavit rem, ſecus tamen eſt, ſi eam legavit cum fructib. & emolumentis: quia tali caſu, etiam debentur fructus percepti in vita teſtatoris. Ita probat text. *in l. Lucius. la 1. junct. Gloſſ. ord. in verbo, commodis, ff de legat. 2.* & ibi notant & commendant Bar. Alb. Bald. & reputat ibi mirabile Paul. de Caſt. 1. *col. num. 2.* & licèt Gloſſ. ord. *in l. Herennius, la 1. ff. de uſur.* & ibi magis comm. opin. & Gloſſ ord. & magis comm. opin. *in l. fin. Cod. de uſur. & fructib. legat.* dicat & teneat, quod tantùm debentur à tempore aditæ hæreditatis, non verò à tempore mortis teſtatoris, niſi hæres malitioſè diſtulit adire: quia licèt aditio hæreditatis retrotrahatur, ut *in l. hæres quoque, ff. de acq. hæred* cum ſimil. tamen intelligitur reſpectu hæredis, non verò legatarii, vel aliorum: tamen certè iſta ſit magis communis opin. in dictis locis (ut dixi) verior mihi videtur ſententia contraria, quam ſuprà dixi, & propoſui, & illam ſequor, & teneo in puncto juris, & tenerem in judicando, & conſulendo.

6 Legatum quibus perſonis poſſit relinqui.

Item quæro, an ſicut legatum poſſit fieri cuilibet perſonæ particulari, poſſit etiam fieri, & relinqui univerſitati, civitati, villæ, municipio, vel cuilibet populo &? breviter dico, quòd ſic: imò, etiamſi non fiat nec relinquatur expreſſe, ſufficit tacitè, ut ſi teſtator legat, vel relinquat centum, vel mille pro alimentis pauperum talis loci, vel pro eruditione puerorum, vel pro maritandis virginibus, vel pro ædificio faciendo, vel reficiendo, vel pro monaſterio, vel hoſpitali conſtruendo, vel pro alia ſimili cauſa publica: quia tale legatum valet, & tenet, & competit ipſi reipublicæ, & rectoribus ejus actio perſonalis, vel realis, pro tali legato conſequendo textus eſt notabilis *in leg. ſi quid relictum, ff. de legat 1.* ibi notat, & commendat Gloſſ. ord. Bart. Alber. Bald. Paul. Imol. & communiter Doctores, text. *in l. civitatibus, eod. titul.* text. *in l. ſi hæres, la 1. § 1. eod. tit.* text. *in l. ſi quis à filio, §. final. eod. tit.* text. *in l. cum pater, §. fin. ff. de leg. 2.* text. *in l. municipibus, ff. de cond. & demonſt.* text *in l. legatum, ff de uſufr. legat.* text. *in l. quidam, eod. tit.* text. *in l. Lucius, ff. de aur. & argen. legat.* & utrobique Gloſſ. ord. & comm. Doctores: ſimiliter etiam poteſt inſtitui, & per fideicommiſſum hæreditas relinqui, textus eſt *in leg. recuſare, §. item ſi municipes, ff. ad Trebell.* text. *in l. omnibus, eod. tit.* text. *in l. hæreditatis, C. de hæred. inſt.* & ibi comm. Doctor. item poteſt contrahere activè, vel paſſivè, text. *in l. civitas, ff. ſi cert. pet.* & ibi planè Gloſſ. ord. & commun. Doctores. Item etiam poteſt delinquere, & puniri: text. eſt ſingularis *in l. metum la 3. §. animadvertendum, ff. quod met. cauſ.* & ibi comm. D. de quo articulo latè, & notabiliter dixi de materia delictorum.

7 Item quæro, quod jus, vel actio competat legatario pro legato conſequendo? & breviter & reſolutivè dico, quòd ſi legatum conſiſtit in re certa, in ſpecie recta via tranſit dominium ipſo jure poſt mortem teſtatoris, abſque traditione aliqua, & per conſequens, legatario competit rei vindicatio: text. eſt capitalis & expreſſus *in l. à Titio, ff. de furt.* textus *in l. ſi tibi homo, §. cùm ſervus, ff. de legat. 1.* textus *in l. qui domini, ff. de teſta.* text. *in l. filius fam. eod. tit.* text. *in l. 1. Cod. comm. de leg.* utrobique Gloſſ. ord. Bartol. communiter Doctor. Ex quo infertur, quòd licèt legatum, quod debitor facit creditori ſuo de quantitate debita, non valeat, niſi eſſet debitum in die, vel conditione, vel competeret exceptio, ut *in l. ſi creditori, de legat. 1.* tamen ſi legat rem, vel ſpeciem debitam, benè valet propter tranſlationem dominii: text. eſt ſingularis & unicus *in l. 3. ſi rem, ff. de legat. 3.* quem ibi notat & commen. Bartol. Baldus, & comm. Doct. & unicam Alb. & Paul. de Caſt. & idem eſt in quaſi dominio, & Publiciana: quia ſi teſtator legavit rem alienam, quem bona fide poſſidebat, ſimiliter tranſit illud jus in legatarium: ita probat text. notabilis *in l. cum ſponſus, §. ff. de Publ.* & ibi tenet & commendat. Gloſſ. ord. Bart. Alb. & com. Doct. idem Bar. & comm. Doct. *in l. in fideicommiſſaria, ff. ad Treb.* & idem eſt in donatione cauſa mortis, & omnibus aliis caſibus, in quibus ex ſolo titulo tranſit dominium: quia ſimiliter tranſit quaſi dominium & Publiciana: text. eſt ſingul. & unicus *in l. 2. ff. de Publicia.* quem ad hoc ſummè notat, & commendat ibi Bart. Alb. & comm. Doct. antiqui, & reputat ſingularem & unicum Bald. & Ang. ibidem, Bald. *in l. eum qui §. Prætor ait eod. tit.* ibidem Bald. *in l. 2. Cod. ſi quis alter vel ſibi.* idem Bald. Imol. & Mod. *in l. 1. ff. de leg.* idem Bald. *in l. fin. Cod. de ſacroſ. Eccl.* idem Bald. *in l. quotiens, Cod. de rei vend.* Ripa *in l. 1. ff. de lega. 1. pen. columm. num. 63.* Jaſ. *in §. ſed iſtæ quidem, Inſtit de action 6. columm.* Abb. *in cap. 2. de conſuet. 6. col. num. 8.* & ibi Imol. & alii Doctor. Quod notabiliter intellige, quando quaſi dominium, & Publiciana competeret ipſi defuncto: quia tunc illud tranſit in legatarium: ſecus tamen eſt, ſi defuncto non competeret: quia tantùm haberet rem bona fide ſine titulo, vel haberet titulum, ſed non traditionem: quia tunc non tranſiret quaſi dominium, nec Publiciana: quia ipſi defuncto non competat: & in expreſſo ita tenent & declarant Doctor. ubi ſuprà. Item etiam idem eſt in ſervitute, & alio jure incorporali legato: quia ipſo jure tranſit jus, dominium ejus, ſine traditione: text. eſt formalis, expreſſus *in l. ſi patrem §. 1. & 2. quemadm. ſervit. ami.* & ibi Gloſſ. ord. Odofr. Bart. Alb. Bald. Paul. & DD. text. *in l. Titio fundus, ff. de uſufr. lega* text. *in l. fin. ff. de ſer. leg.* text. *in l. 3. §. uti frui, ff. de vi, & vi arma.* & utrobique Gloſſ. ord. tenet etiam Bart. *l. 1. ff. de legat. 1. 5. columm. num. 6.* & Modernis, idem Bartol. *in l. binas ædes, ff. de ſervi urb. prædio.* Bald. *in l. 2. Cod. de commun. de legat. 4. col.* idem Bald. *in l. unica, §. libertatibus, Cod. de caduc. toll.* Idem Bald. *in l. corruptionem, Cod. de uſufruct.* Paul. de Caſtr. *in l. itinere ff. de ſervi ruſtic. prædio.* Jaſ. *in l. 4. §. & harum, ff. de verbo, obligat. l. 9. col.* idem Jaſ. *in l. 4. §. Cato, eod. tit. 25. columm. num. 49.* Item adde, quod pro tali re legata in ſpecie, ultra hoc, quòd tranſeat dominium in legatarium, & competat ei rei vindicatio, competit etiam actio perſonalis, & hypothecaria: text. eſt *in l. 1. Cod. comm. de leg.* & ibi Gloſſ. ord. & communis opinio. Nec obſtat; quòd videtur aliqua repugnantia

Nota.

Limita.

pugnantia, argum. text. *in §. ſic itaque Inſtit. de act. & in l. nec pignus, ff. de regul. jur.* quia non concluditur hoc caſu ad dandum, & transferendum dominium, ſed tantùm tradendum. Gloſſ. eſt ſing. & unica, *in §. noſtra, Inſtit. de legat.* quam dicit unicam Bald. *in l. 1. ff. de legat. 1. 2. columm. penult. quæſtione*, & ibi Angel. *final. colum. &* commun. Moderni. Item, quia hoc caſu, cùm legatarius non ſit plenè & perfectè dominus per actum verum traditionis, ſed tantùm de jure ſpeciali, merito competunt prædicta remedia, ut verè, perfectè & naturaliter fiat dominus arg. text. *in l. in rebus, Cod. de jure dot. & in l. 1. Cod. de dona. quæ ſub modo*, & in terminis ita tenet Bartol. *in l. 1. ff. de lega. 1. fin. colum.* & ibi Paul. Alexand. & alii Doctor. idem Bart. Bald. Salyc. & commun. Doctor. *in l. fin. Cod. de ſacroſanct. eccleſ.* Cyn. & commun. Doctor. *in l. 1. Cod. commun. de legat.* Quod extende, etiam ſtante hodie lege regia *Primero titulo de los teſtamentos, libro quinto ordin.* qua cavetur, quod etiam hæreditate non adita, debeantur legata: quia licèt nulla interveniat aditio, nec quaſi contractus, ex quo reſultet actio, vel obligatio perſonalis inter hæredem, & legatarium, argumen. text. *in l. apud Julianum, §. fin. ff. ex quib. cauſ. in poſſeſ. eat. & in §. hæres, Inſtitut. de obligat. quæ ex quaſi contr.* nec ſimiliter videatur poſſe competere hypothecaria: quia ſine perſonali eſſe non poteſt, ut *in l. 2. Cod. ne luitio pignor. cum ſimilibus*; tamen competit prædicta actio perſonalis dativa, quæ vocatur conditio ex lege, vel ſaltem officium judicis: quibus accedere poteſt hypothecaria: & in terminis, in caſu prædictæ legis, vel ſtatuti, ita tenet Bartol. *in dicta l. 1. ff. de legat. 1. fin.* & ibi communiter Moderni, præcipuè Socin. *penult. colum.* & Ripa *fin. colum.* quod eſt pulchrum & notabile. Si verò legatum conſiſtit in genere, ut quia teſtator legat ſervum, equum, vel aliam rem, in genere, competit ei actio perſonalis & hypothecaria: non verò rei vindicatio, nec alia actio realis, cùm dominium non ſit tranſlatum in legatarium ante traditionem, ut *in l. 1. C. commun. de legat.* & ibi commun. Doctor. & tenet Bartol. Moderni in dicta *l. 1. ff. de legat. 1.* Si verò legatum conſiſtit in quantitate, competit legatario actio perſonalis, & hypothecaria, text. eſt formalis & expreſſus *in d. l. 1. Cod. commun. de legat.* & ibi Gloſſ. ordin. Odofred. Cyn. Petr. Jacob. Butr. Bart. Alber. Bald. Ang. Salyc. Paul. Alexand. Jaſ. & communiter Doctores, & tenet Bartol. *in l. 1. ff. de legat. 1. penult. & fin. col.* & ibi communiter Doctores.

8 Item res hæredis, quemadmodum poſſit legari, vide latiùs *infra num. 14.*

9 c Error adhibitus in re legata an vitiet legatum.

c Item quæro, an error adhibitus in re legata vitiet legatum, vel non, & breviter & reſolutivè dico, quòd error in nomine proprio, impoſito ad beneplacitum, non vitiat: ut ſi teſtator habet fundum Cornelium, & legat Sempronianum, & conſtat de corpore per confinia, vel quia alium fundum non habet: cujus ratio eſt, quia cùm tale nomen impoſitum ſit ad beneplacitum, ſola voluntate poteſt mutari: ſi verò error eſt in nomine appellativo impoſito ab ipſa natura, vel jure gentium, bene vitiat, ut ſi teſtator dicat: Lego equum, cùm ſit bos, vel contrà; vel dicat: Lego fundum, cùm ſit res mobilis, vel, Lego domum, cùm ſit fundus ruſticus, vel econtrà. Cujus ratio eſt, quia illa nomina ſunt impoſita à natura, vel jure gentium, & ſunt mutabilia per hominem, text. eſt de utroque cum ratione, & certè eſt ſubtilis deciſio, *in l. ſi quis in fundi vocabulo, ff. de legat. 1.* & ibi Gloſſa ordinaria Bart. Alber. Bald. Paul. Imol. & communiter Doctores, text. *in l. ſi Fortidianum, Cod. comm. de leg.* Ex quo inferebat Angel. de Peruſ. *in d. l. ſi quis in fundi vocabulo*, quòd ſi quis legavit alteri terram aratoriam, exiſtentem in tali loco confinibus ſuis, & ſit vinea, vel hortus, dato, quod faciliter poſſet reduci ad terram aratoriam, non valebit legatum. Et affirmat ſic obtinuiſſe in quæſtione de facto, quod reputo notabile. Quæ tamen omnia limita & intellige, quando res legata eſt in abſentia, & demonſtratur, vel conſtat de ea per confinia, vel aliud ſignum. Secus verò, ſi eſt in præſentia, & demonſtratur ad oculum, ut ſi teſtator dicat: Lego iſtum equum præſentem, cùm ſit bos: quia tunc bene valet, & tenet, & nullus error in nomine proprio, vel appellativo, vitiat: quia præſentia oculata rei tollit omnem defectum, & errorem. Iſta eſt Gloſſ. ſingularis & unica *in l. quæ extrinſecus, ff de verb. obligat.* quam ibi reputat ſingularem & unicam Angel. Imol. Alex. Jaſ. & communiter Moderni, idem Ang. & alii Doctores *in d. l. ſi quis in fundi vocabulo, ff. de leg. 1.* facit text. *in l. nemo, ff. de hæred. inſtit.* text. *in l. certum eſt, ff ſi cert.* quibus probatur, quod paria ſunt, aliquam rem, vel perſonam, in præſentia demonſtrari, vel proprio, & vero nomine nuncupari.

Limita præce.

10 Legatarius quandò poſſit rem legatam occupare.

Item quæro, an, & quando legatarius poſſit rem legatam occupare propria auctoritate? In quo articulo magiſtraliter, & reſolutivè dico, quod regulariter non poteſt: imò, ſi faciat, perdit rem, & legatum, & cadit à jure ſuo, text. eſt ſingularis in jure, *in l. non eſt dubium, C. de legat.* Cujus verba ſunt: Non eſt dubium, denegari actionem legatorum ei pro portione competenti pro his rebus, quas ſubtraxiſſe eum de hærediate apparuerit, & ad hoc notat & commendat ibi Gloſſa ordinaria, Odofr. Per. Cyn. Jacob. Butr. Alber. Bald. Ang. Paul. Sal. Alex. Jaſ. & communiter Doctores, & reputat ſingularem in jure Paul. de Caſtr. ibi. Quod tamen intellige, quando jam hæres adiverat hæreditatem, item etiam, quando jam haberet poſſeſſionem ipſius rei legatæ, aliàs verò non; ſed tantùm competeret hæredi interdictum horum legatorum, ſi immineret ratio legis Falcidiæ, textus eſt, qui ſic debet intelligi, *in l. 1. C. commun. de legat.*

d Item intellige, *d* præterquam ſi teſtator dedit licentiam occupandi rem propria auctoritate: quia tunc non incidit in pœnam, iſta eſt Gloſſa ſingularis & ordinaria *in l. Titia cum teſtamento §. 1. de legat. 2.* quam ibi ad hoc notat & commendat Bart. Alb. Bald. Paul. & communiter DD. & reputat ſingularem in jure Joan. de Imol. argumento text. *in l. creditores, C. de pignor. & in l. ſi ex ſtipulatione, ff. de acquir. poſſeſſ.* ubi habetur & probatur, quòd per contractum poteſt dari talis licentia: imo non ſolum poteſt dari, & concedi prædicta actio expreſsè, verùm etiam tacitè ex conjecturis, ita tenet & declarat ibi Gloſſa ordinaria, argum text. *in l. hæc ſi res, ff. de rei vendit.* & ibi notat Angel. & communiter DD. Ex quo deducitur & infertur, quòd ſi legatarius eſſet executor teſtamenti, poſſet rem legatam occupare, propria auctoritate: quia ſicut tacitè

tacitè habet licentiam, & facultatem occupandi, ut ſolvat aliis, ita etiam ſibi: ita notabiliter Bald. & Paul. de Caſtr. *in d. leg. non eſt dubium.* Ex quibus etiam deducitur, & infertur, quod licèt ille, qui occupat propria auctoritate rem propriam, vel ſibi debitam, non cadat à jure ſuo, niſi interveniat violentia expulſiva, ut *in l. ſi quis in tantam, C. unde vi, & in l. extat, ff. quod met. cauſa*, tamen ille qui occupat propriâ auctoritate rem ſibi debitam ex teſtamento, vel ultima voluntate etiam ſine aliqua violentia amittit rem ſibi legatam, & cadit à jure ſuo quia prætendit cauſam lucrativam, & oſtendit libertatem teſtatoris: ita notabiliter tenet, & declarat Paul. de Caſtr. *in d. l. non eſt dubium*, cum quo tranſeunt cæteri Doctores.

11 Hereditate non adita an debeantur legata.

Item quæro an legata debeantur, hæreditate non adita? & magiſtraliter, & reſolutivè dico, quòd non: imo pro eorum validitate requiritur aditio, ſicut requiritur pro his quæ relinquuntur in teſtamentis: textus eſt capitalis & expreſſus, *in l. ſi nemo ff. de teſtament. tut.* textus *in l. ſi hæreditas, eodem titul.* text. *in l. 2. §. adeo, ff de vulg. & pupil.* text. *in l. 1. ff. de leg. 3.* text. *in l. 1. §. ante aditam ff. ſi quis teſtam. liber eſſe juſſus fuer.* text. *in l. ſi filium, §. ſed cum exhæredatio ff. de bonor. poſſ. contra tabul.* text. *in l. proximè, ff. de his quæ in teſtam. delent.* text. *in l. 3. §. ſi patronus, ff. de bonis libert.* text. *in l. eam quam, verſ. 1. Cod. de fideicommiſſ.* text. *in l. ſi nemo, ff. de reg. jur.* & in tantum hoc eſt verum ut procedat, modò legata relinquantur in ipſo teſtamento, modò in codicillis, factis ante vel poſt: quia ſemper requiritur aditio ex ipſo teſtamento, textus eſt *in l. 3. §. fin. ff. de jur. codicil.* Item etiam in tantum hoc eſt verum, ut habeat locum, & procedat, etiamſi ab inteſtato ſint facti codicilli: in quibus relinquantur legata: quia tunc etiam requiritur aditio per venientes ab inteſtato, iſta eſt Gloſſa ſingularis & unica *in l. qui filio, §. 1. in gloſſ. fin ff. de hæred. inſtit.* quam ibi ad hoc notant & commendant. Bart. Paul. Imol. & communiter DD. & reputat ſingularem & unicam Bald. & Ang. ibi, reputat etiam ſingularem & unicam Bald. *in l. eam quam, Cod. de fideicommiſſ. 2. col.* & ibi Paul. de Caſtr. *2. col. in fin.* & ibi etiam Jaſ. *6. col. num. 13.* notat etiam & commendat Bart. Bald. Aug. Cuman. & cæteri Doctores *in l. 3. §. fin. ff. de jur. cod.* Bartol. *in authent. ex cauſa, Cod. de lib. præt. 8. colum. num. 25.* & ibi communiter modern.

e idem e Bald. *in l fin. Codic. de teſtam manu.* Ang. de Aret. *in §. fin. Inſtit. Cod.* Pro qua ſententia & concluſione eſt text. formalis, & expreſſus *in l. 2. ff. de fideicommiſſ. liber.* quem ibi notat & commendat Jacob. de Aret. Bart. Alber. & communiter DD. antiqui, text. *in §. l. 1. & 2. Inſtit. de eo qui liber. cau. bona addi.* & ibi communiter Doctores. Cujus ratio vera, & fundamentalis eſt: quia hæres per aditionem hæreditatis videtur quaſi contrahere cum creditoribus, & legatariis, & ſe obligare, & aſtringere ſolutioni, ut *in l. apud Julianum, §. hæres, ff. quib. ex cauſ. in poſſeſſ. eat. & in §. hæres, Inſtit. de oblig. quæ ex quaſi contra naſcunt.* ergo aliàs non tenetur. Secunda ratio eſt, quia omne judicium requirit perſonam actoris rei, & perſonam judicis ut *in l. trib. ff. de judic. cum ſimilib.* Sed in noſtro caſu, ſine aditione, non reperiretur perſona rei, in qua reſideret, & fundaretur actio paſſiva, qua poſſet conveniri: ergo, &c. Tertia ratio poteſt eſſe, quia hæreditas jacens repræſentat defunctum, non tamen hæredem, & per conſequens non tenetur ad legata, ſicut nec ipſe defunctus, argumento text. *in l. legatum eſt, ff. de leg. 2. & in l. legatum eſt, ff. de leg. 1.* & utrobique Gloſſ. ordinaria & communiter DD. Hodie tamen in noſtro regno bene valent legata, & omnia alia, contenta in teſtamento, vel codicillis, hæreditate non adita ex teſtamento, nec ab inteſtato, ita diſponit *l. 1. tit. de los teſtamentos, lib. 5. ord.* quæ ſic debet intelligi, quo caſu competit conditio ex lege, vel officium judicis, argumento textus, junct. Gloſſ. & communi opinione, *in l. 1. ff. de condit. ex leg.* textus *in l. 1. C. eod. tit*, & in terminis ſimilis ſtatuti tenet Bald. *in l. 1. col. num. 9. C. ſi quis omiſ. cauſ. teſtam.* Ex qua *l. regia* inferas, quod hodie non habet locum quarta legis Falcidiæ, quarta tamen Trebellianica competens pro fideicommiſſo univerſali, bene habet locum etiam hodie: quia neceſſariò requirit aditionem hæredis gravari, & ſi nolit adire cogatur adire, & reſtituere ut *in l. quia poterat, ff. de Trebell.*

Quarta l. falc. non habet locum

Sed hypothecaria non poſſet competere, quia non reperitur ſubjectum actionis, vel obligationis perſonalis, cui adhæreat, ſecundum Bald. ibi quem ſequitur Alex. *l. 1 ff. de leg. 1. 10. col. num. 24.* Sed ſalva eorum pace, ego teneo contra Imol. quod competat hypothecaria, quia ſatis eſt, quod competat conditio ex lege, vel officium judicis, cui poſſit accedere, argumento text. *in l. actionis verbo, ff de verb. ſignif.* text. *in l. pecunia, §. actionis verbum, eod. tit.* textus *in l. quod ſi minor, §. 1. ff. de minor.* Item etiam dico, quod competit rei vindicatio: quia ſicut competeret de jure communi, hæreditate non adita, ita competit hodie de jure regio hæreditate non adita. Et talis rei vindicatio non requirit ſibi ſubjectum actionis, vel obligationis perſonalis, ex parte conventi, ſed dominium verum, vel fictum, ex parte agentis, & poſſeſſionem vel detentionem ex parte conventi, ut *in l. unica, Cod de alien. judic. mutan. & in l. in rem actio, & quæ per totum, C. eod. titul. & in omnium. Inſtit. de actio.* quod tamen intellige, dato prius curatore ipſi hæreditati jacenti, cum quo formetur judicium, argumento text. *in l. 1. & per totum, ff. de cura bonis danda.* juncta communi opinione.

12 Legatarius contra quos agit ad legatum

Item quæro ſi teſtator fecit executorem in teſtamento: an poſſit conveniri pro legato ſolvendo? & breviter dico, quod legatarius poteſt convenire ipſum hæredem, vel hæredes pro legato ſolvendo, & ſimiliter executorem, ut petat & exigat ab hærede, vel percipiat ex hæreditate, & ſolvat. Quod procedit, modo aliquod commodum relinquatur executori, modò non, quia licèt nihil pecuniarum ſibi relinquatur, ſufficit acceptare officium executoris ſibi impoſitum. Advertendum tamen quòd iſti tales executores, non poſſunt propria auctoritate capere bona hæreditaria, & illa vendere, vel ſolvere; præterquam, ſi teſtator jubeat, vel permittat; vel niſi ſint executores univerſales conſtituti, & deputati per teſtatorem, ad diſtribuenda bona inter pauperes, vel niſi in caſu quo habent licentiam & facultatem ab ipſo teſtatore, & adhuc iſto caſu debent tales executores particulares, prius requirere, & monere hæredem, qualiter, & in quibus bonis, & quo modo & for-

ma, melius executio voluntatis defuncti, ut minus damnum hæredi, & bonis hæreditariis afferatur. Pro quibus reſolutivè adductis eſt text. cum materia in l. ſi à pluribus, ff. de leg. 1. text. in l. alio, ff. de alim. & ciba. leg. text. in l. etiam, Cod. de fideicom. text. in l. Theopompus, ff. de dot. præleg. text. in l. 4. ff. de diſtract. pign. text. in l. legatum, ff. de uſufruct. legat. text. in l. 1. §. quod dicitur, ff. ſi cui plus per legem Falcid. text. in l. 1. ff. de legat. text. in l. peto. §. mater eodem titul. text. in l. ſi quis Titio eod. tit. text. in l. quidam teſtamento, §. ſcriptus ff. de legat. 1. text. in l. Codicillis, §. Sticho ff. de annul. legat. text. in l. unica, §. 1. ff. quando de legat. ced. text. in l. nulli, C. de Epiſcop. & cler. text. in l. ſi quis ad declinandam, eodem tit. & utrobique plenè, & magiſtraliter Bartol. & communiter Doctores.

13 Teſtator quando poſſit legare rem alienam

Item quæro, an & quando teſtator poſſit legare rem alienam? in quo articulo magiſtraliter & reſolutivè dico, quod ſi ſcienter legavit, valet legatum, & debetur affirmatio. Si verò, ignoranter, non valet legatum, nec debetur æſtimatio, quando legavit extraneo: ſecus verò, ſi conjunctæ perſonæ, quia valet legatum, & debetur æſtimatio, quia præſumitur, quòd etiamſi ſciret eſſe alienam, legaret conjunctæ perſonæ, textus eſt in l. cum rem alienam, Cod. de legat. & ibi Gloſſ. ordin. Odofred. Pet. Cyn. Jacob. & communiter Doctor. text. in l. filiusfam. §. ſi quid alicujus ff. de legat. 1. text. in l. mortuo bove, §. 1. ff. de legat. 2. text. in l. non dubium §. fin. ff. de leg. 3. text. in §. non ſolum, f Inſtitut. de legat. text. in l. 10. titul 9. 6. par. f Quod intellige, & declara, ut legatarius teneatur probare ſcientiam teſtatoris, quia ſemper qui agit, incumbit onus probandi illud, quod eſt cauſa ſuæ intentionis, ut dictis juribus probatur. Secundò intellige, & declara, ut procedat, quando res eſſet aliena: ſecus, hæredis, quia tunc indiſtinctè valet legatum, modò teſtator fuerit ſciens, modò ignorans, textus eſt in l. unum ex familia, §. ſi rem ff. de legat. 2. & ibi Gloſſ. ordinaria, Bartolus, communiter Doctor. Tertiò intellige, ut iſto caſu gradus conjunctionis computetur uſque ad decimum gradum, ſicut in ſucceſſionibus ab inteſtato, argumento text. & eorum quæ notantur in §. fin. inſtitut. de ſucceſſ. cognat. & in terminis ita tenet Pet. in d. l. cum rem alienam, Cod. de legat. & ibi Cyn. & alii Doctores. Quartò intellige, præterquam, favore libertatis: quia ſi teſtator legavit libertatem ſervo, quem putabat proprium, valet legatum, & videtur hæres gravatus redimere, & æſtimationem ejus domino ſolvere, text. eſt in l. quidam ita, §. final. ff. ad Trebellian. & ibi communiter Doctores, text. in leg. Paulus reſponſ. ff. de fideicom. libert. Quintò intellige præterquam, ſi legatum rei alienæ relinquatur famulo proprio: quia valet & tenet, modò teſtator ſciat eſſe alienam, modo non. Sextò intellige, præterquam, ſi relinquatur amico nimis devicto, & maxima amicitia conjuncto: quia valet, & tenet, nulla facta diſtinctione ſcientiæ, vel ignorantiæ, argumento text. & ejus rationis in d. l. cum alienam, Cod. de leg. & ibi tenet Paul. de Caſtr. & alii Doctores.

Declarat prædicta

Advertendum tamen, quod prædicta debent intelligi in legato particulari rei alienæ, ſecus tamen eſt in inſtitutione univerſalis hæreditatis alienæ, ut ſi teſtator inſtituat Titium in bonis, & hæreditate alterius tertii: quia tunc non valet inſtitutio, nec debetur æſtimatio ex bonis propriis ipſius teſtatoris, modò fuerit ſciens, modò ignorans, textus eſt formalis & expreſſus in l. conficiuntur, §. ſi poſt, ff. de jur. codicillor. ibi, & alienis quodammodo rebus teſtatur, & ibi Gloſſ. ordinaria, Bartol. & communiter Doctores, text. in authent. ingreſſi, Cod. de ſacroſ. Eccleſ. Cujus verba ſunt, Ingreſſi monaſterium, ſe & ſua dedicant Deo, nec de his teſtari poſſunt, utpotè nec domini rerum, & ibi Gloſſ. ordinaria, Bartolus, & communiter Doctores. text. ſingularis, melior de jure in l. fin. Cod. de hæred. inſtit. ubi diſponitur, quod ſi quis inſtituit & protulit iſta verba, Sempronius Plotii hæres eſto, valet & tenet inſtitutio quando ipſe teſtator ſucceſſit Plotio, vel quando inſtituiſſet Plotium hæredem, per rationes notabiles illius textus, aliàs verò nullius eſt momenti prædicta inſtitutio in propriis bonis, vel in æſtimatione & ad hoc notat & commendat ibi Gloſſ. ordinaria, Odofred. Cyn. Bartol. Bald. Paul. Salycet. Alex. Jaſ. & communiter Doctores. Cujus ratio vera & ſubtilis eſt: quia legatum reſpicit ipſam rem, quæ poteſt redimi & præſtari: ſed directa hæredis inſtitutio, reſpicit tantùm perſonam hæredis, & quandam à jure inductam repræſentationem defuncti; quæ nullo modo poteſt redimi, nec æſtimari, nec pretio quæri: ita ſubtiliter Bald. in dicta leg. fin. C. de hæred. inſtit. 18. oppoſ. quod ſingulare limita, & intellige, quando inſtitutio ſit facta univerſaliter de rebus alienis: ſecus tamen erit, ſi fiat inſtitutio de aliqua re aliena, certa & determinata, quia cum habeatur pro legato ut in l. quotiens, cum materia, C. de hæred. inſtitut. certa habetur, quoad legatum, in omnibus effectibus & qualitatibus ejus, & ſic valere ſicut legatum rei alienæ, in d. l. quotiens, cum ſuperioribus g declarationibus, & in terminis g ita tenet Bald. in l. humanitatis, C. de impub. & aliis ſubſtit. pen. column.

Solutio cont.

Nec prædictis etiam obſtat, ſi ſubtiliter dicas quod licet inſtitutio de rebus alienis non valeat, tamen hæreditas univerſalis ipſius teſtatoris deberet accreſcere hæredi inſtituto, ſicut quando in aliqua re certa, vel rebus certis fit inſtitutio, quo caſu alia bona ſibi non relicta accreſcunt, ut in l. 1 §. ſi ex fundo, ff. de hæredib. inſtituen. & in l. quotiens, C. de hæredib. inſtituen. cum ſimilibus. Quia mentaliter, noviter & ſubtiliter reſpondeo, quod jus accreſcendi non habet locum in jure noſtro, niſi quando datur aliqua pars, & portio ejuſdem hæreditatis teſtatoris valida, juridica, & perfecta, cui alia poſſit accedere, & accreſcere, & ea deficiente, impoſſibile eſt, dari jus accreſcendi. Confirmatur etiam, quia jus accreſcendi eſt quædam virtus, natura & effectus prioris diſpoſitionis & hæreditatis, cui debet accreſcere: ita formaliter probant omnia jura loquentia de jure accreſcendi: & in ſpecie probat textus in l. ſed cum patrono, ff. de bonor. poſſeſſ. text. ſingularis & melior de jure, in ſi l. ſub conditione, in fin. ff. quib. mod. uſufruct. amit. cujus verba ſunt: Quia ex diverſis teſtamentis jus conjunctionis non contingit, quem ibi ad hoc ſummè notat & commendat Alb. Bald. & communiter Doctores antiqui.

14 Teſtator poteſt legare rē hæredis ſicut propriam.

Item quæro, an teſtator poſſit legare rem hæredis, ſicut propriam? & breviter & reſolutivè dico, quòd ſic: modò legat ſcienter, modo ignoranter:

ignoranter: non tamen tranſit ipſo jure dominium in legatarium, ſicut in re propria legata, textus eſt in l. unum ex familia, §. ſi rem, ff. de legat. 2. & ibi Gloſſ. ordinaria, Bartol. & communiter Doctores, text. in l. ſi hæredit. §. ſervus ff de leg. 1. text. in l. ſi quis inquilinos §. 1. eodem tit. text. in l. ſi tibi homo, §. ſi fundus, eodem tit. text. in l. hæres proprium, ff. qui & à quib. text. in §. non ſolùm, Inſtit. de legat. text. in §. ſi res legata, verſic. ſi verò, eodem tit. & utrobique Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores. Quod intellige, quando unus ſolus eſt hæres inſtitutus, vel quando plures ſunt inſtituti, ſed unus ſolus ſpecialiter eſt gravatus, & ab eo ſolo relinquitur legatum: ſecus tamen eſt ſi omnes ſimpliciter gravantur rem unius reſtituere: vel ab omnibus ſimpliciter legatur res unius, quia tunc ille qui eſt dominus rei legatæ, non tenetur, niſi tantùm pro parte prò qua eſt hæres, illam rem præſtare, vel æſtimationem ejus. text eſt ſingularis & unicus, in l ſi tibi homo §. ſi fundus ff. de legat. 1. & ibi notat & commendat Gloſſ. ordnaria. Bartol. & communiter Doctores, & reputat ſingularem & unicum Alber. Rapha. Cuman. & Jaſ. Quod limita, & intellige, quando ſcienter legavit; ſecus verò; ſi ignoranter: qui credebat eam propriam, quia tunc ille ſolus hæres, cujus eſt, tenetur in ſolidum totam rem præſtare: quia non eſt intentio teſtatoris, tunc alios hæredes gravare, ut redimant, argumento text. in l. fideicommiſſariam, §. 2. & fin. ff. de fideicommiſſ. liber. ſecundum Bart. & alios Doctores in d. §. ſi fundus. Quod non credo verum, nec tenerem in judicando, & conſulendo: Imò etiam, quòd iſto caſu hæres, qui eſt dominus, tenetur pro ſua parte & portione, non verò in totum, alii verò non tenentur in æſtimatione, cùm ſit res aliena, ignoranter legata, & in ſpecie ita tenet, & firmat ſolus Jaſ. ibi: Circa quod poteſt eſſe notabile dubium, ſi quis emit rem alienam bona fide ab aliis, quam poſtea legavit ignoranter Titio, eadem & evincatur à vero domino rei, quo caſu vindicator tenetur ad pretium evictionis, an illud poſſit petere hæres teſtatoris, vel ipſe legatarius? De quo articulo vide novata Paul. in l. qui ſolidum, §. 1. de legat. 2.

14 Legatum ſimpliciter rei in qua teſtator habet jus.

Item quæro, ſi teſtator legavit ſimpliciter fundum, vel rem in qua habet jus vel partem, an illam tantùm videtur legare, vel totum fundum, vel rem, & ſic debeatur æſtimatio partis alienæ? & reſolutivè dico quòd tantùm videtur legare jus, vel partem, quam habet in re, & pars aliena non debetur in re, nec in æſtimatione, textus eſt in l. ſervi electione, §. fin. ff. de legat. 1. & ibi Gloſſ. ordinaria, Bartol. Alber. Bald. Ang. Paul. Jacob. Imol. Aret. Alex. Jaſ. Ripa, Lancel. Dec. text. in l. ſi domus, §. fin. eod. tit. & ibi etiam Gloſſ. ordinaria, & communiter Doctores, text. in l. ſervus ab hoſtibus captus, ff. de legat. 1. ubi habetur, quòd poteſt quis legare ſervum ſuum exiſtentem apud hoſtes, ratione juris poſtliminii, quod in eo habet, text. in l. id quod, eod. tit. text. in l. ab omnibus §. etiam, eod. tit. textus in l. illa inſtitutio, §. ff. de hæredib. inſtituend. Ex quo infert Bald. Angel. & communiter Doctores in dict. l. id quod, quòd potuit Imperator Carolus dare regnum Siciliæ, quod erat apud hoſtes, & idem eſt in contractu lucrativo donationis, argumento prædictorum jurium, & probat expreſsè text. in cap. paſtoralis, extra de donat. & ibi notant, & tenent communiter Doctores, licèt ſecus ſit in contractu venditionis, vel alio contractu oneroſo: quia ſemper videtur quis vendere, vel alienare totam rem, præterquam ſi emptor fuerit ſciens, & pretium æquivaleat, vel correſpondeat juri, vel parti, quam in re venditor habet, textus eſt, qui ſic debet intelligi, in l. qui tabernas, ff. de contrah. empt. & ibi notat & declarat Bald. & alii Doctor. text. in l. 1. §. 1. ff de action. empt. text. in l. tenetur, §. fin. & in l. Julianus, & in l. quæro, eod. tit. de quo aliàs dixi in materia contractuum. Cujus ratio in noſtra concluſione principali, vera, & fundamentalis eſt: quia quando legatur res penitùs aliena, non poteſt animus defuncti magis applicari ad unam partem, quàm ad aliam: ſed quando habet jus, vel partem in ea, ad illud tantùm adaptatur, & applicatur mens, & voluntas ejus. Quod ſingulare extende, ut procedat & habeat locum, etiamſi tale jus, quod teſtator habet in re, ſit morte periturum, text. eſt formalis & expreſſus, in l. quod in tertium, §. 1. ff. de leg. 1. & ibi Gloſſ. ordinaria, Bart. & communiter Doctor. text. in l. uxor patrui, C. de legat. Quod eſt verum, & procedit, modò teſtator fuerit ſciens, modò ignorans. Item modò legatum fiat conjunctæ, vel extraneæ perſonæ. Item modò jus, vel pars ſibi pertineat jure dominii, modò jure actionis perſonalis: quia ſibi debetur per contractum, quia illud tantùm videtur legare. Item, modò teſtator poſtea emat, vel quovis titulo conſequatur totam rem, modò non. Quòd tamen ultimum notabiliter intellige, quando teſtator fecit mentionem juris, vel dominii, dicendo: Lego rem meam, vel jus mihi pertinens: ſecus verò, ſi ſimpliciter legavit, nullam mentionem juris, vel dominii faciendo: ut Lego Titio talem rem: quia tunc ſi poſtea emat, vel conſequatur, tota debetur, argumento text. in l. ſi ex toto, ff. de legat. 1. & tenent communiter Doctor. ubi ſupr. & tenet Bart. Bald. Paul. Alex. Jaſ. & communiter Doctores, in l. ſervum filij, ff. de leg. 1. Ex quo notabiliter infero, & primò, quod ſi teſtator habet tantùm uſumfructum in re, & ſimpliciter illam rem legavit, non videtur legare totam rem, ſed tantùm uſumfructum quem habet in ea, & per conſequens, cùm debeat perire, & extingui ejus morte, nihil debetur legatario. Et iſtum caſum & exemplum, ponit text. expreſſus in d. l. quod in rerum, §. 1. ff. de legat. & in l. uxor. patrui, C. de legat. Secundò infero, quod ſi teſtator habet fundum in emphyteoſim, quæ in perſona ejus debet finiri, & illum fundum ſimpliciter legavit, viſus eſt tantùm ſe referre ad jus, quod habet in eo, & per conſequens, non valebit. Et in terminis ita tenet Bart. in d. l. quod in rerum, §. 1. de legat. 1. & ibi communiter Doctores, Bald. in l. uxor patrui, C. de leg. 1. & ibi Paul. de Caſtr. & communiter Doctores, Imol. & alii Doctores in cap. paſtoralis, de donat. Tertiò infero, quod ſi pater legavit fundum, vel rem bonorum adventitiorum, in quibus habet à lege uſumfructum, non videtur legare, niſi tantùm illud jus, quod habet in ea, & non valebit legatum, nec debetur æſtimatio. Quartò infero, quod ſi hodie teſtator, & poſſeſſor majoratus, ſimpliciter legaret aliquam rem majoratus, tantùm videtur legare jus, quod habet in ea, & non valebit legatum, nec debetur æſtimatio. Quintò infero, quod ſi maritus legavit

Ratio decidendi. (beside "Cujus ratio")
Notà. 1. (beside "quod ſi teſtator habet tantùm uſumfructum")
Notà. 2. (beside "fundum in emphyteoſim")
Notà. 3. (beside "infero, quod ſi pater legavit")
Notà. 4. (beside "infero, quod ſi hodie teſtator")

legavit rem dotalem, tantùm videatur legare jus, quod habeat in ea, & ſic dominium, vel jus uſusfructûs, morte periturum, & ſic non valet legatum, nec debetur æſtimatio, & in expreſſo ita tenet Gloſſ. ordinaria *in l. dotalem, ff. de milit. teſtam.* & illam credo veram, licèt Bald. reprobet *in l. cùm rem alienam, C. de legat.* 3. *colum. num.* 8. Sed pro concordia poſſet dici, quod ſi maritus legat, non valet legatum: ſi verò extraneus nullum jus habet in ea, & ita videtur tenere Paul. ubi vide alios, *in l. apud Julianum, §. fin. de legat.* 1.

Nota 6. Sextò notab. infero, quod ſi teſtator emit rem bona fide, & eam poſſidebat, & legavit alteri, modò ſciret eſſe alienam, modò ignoraret illud jus tantùm, & quaſi dominium, & effectus ejus, videtur legatum, nec debetur æſtimatio, ſecus ſi ſolam detentionem, vel poſſeſſionem haberet: quia recurritur ad ſuperiorem diſtinctionem, ſcilicet, an fuerit ſciens, vel ignorans, ſecundum Modernos *in d. l. cum rem alienam, C. de legat.* Limita tamen ſuperiorem concluſionem. Primò, niſi illa res ſit communis teſtatoris, & hæredis, textus eſt *in l. cum filiis, §. dominus, de leg.* 2. & ibi Bart. & communiter Doctores *in l. is cujus, eod. tit.* & ibi notat Bald. & alii Doctores, text. *in l. Mevius, §. fin. eod. tit.* Secundò limita niſi dixiſſet, quod legabat totum fundum, vel rem, textus eſt *in l. Julianus, de legat.* 3. & ibi Doctores. Tertiò, niſi legaſſet, certa jura, vel cenſuras: quia illa debentur, ita Bart. & Doctor. *in d. l. ſervi electione, §. fin. de leg* 1. Quartò limita, niſi poſtea emat alias partes, poſtquam ſimpliciter legavit, (ut ſuprà dixi.)

Amplia prædict. Item adde, & extende prædicta, ut in tantum ſit verum, quod legando ſimpliciter rem, videtur legare jus, quod habet in ea, ut procedat, etiamſi non habeat jus formaliter quæſitum de præſenti, ſed debitum ſub ſpe probabili: ſecus verò, ſi ſub ſpe incerta, & probabili: ut ſi quis legat alteri rem, quam ſcit ſibi legatam à tertio; ita probat text. juncta Gloſſ. ordinaria reputata ſingulari *l. ſervum filii, ff. de leg.* 1. & ibi Bartol. & communiter Doctores, & tenet & declarat meliùs quàm alibi, Paul. de Caſtr. ibi. Item etiam ex hoc ſingulariter infero, quod ſi teſtator inſtituit plures hæredes, & unum eorum gravat, rem hæreditariam alteri præſtare, cenſetur tantùm gravatus, ſuam partem dare, & ſolvere, & ſic jus quod habet in re: non verò tenetur alias partes à cohæredibus redimere, & eas ſolvere, & præſtare, textus eſt ſingularis & unicus *in l. ſi fundum ſub conditione, §. ſi libertus, ff. de leg.* 1. quem reputat ibi ſingularem & unicum Raynerius & Alber. reputat ſingularem Cuman. Jaſ. ſecus tamen eſt, ſi gravat unum hæredem, ſolvere rem propriam ſuam hæredis vel alicujus tertii: nam tenetur in ſolidum præſtare: quia ceſſat prædicta ratio, cùm ibi non habeat jus limitatum in parte, ſecundùm Bart. & Modern. ibi, & probat text. *in l. ſi tibi homo, §.* 1. *eod. tit.*

Augmentum vel diminutio rei quando pertineat legatario. Item quæro, an & quando augmentum, vel diminutio pertineat legatario, vel non, & reſolutivè dico, quod augmentum pertinet legatario quando eſt factum in re propria legata, niſi conſtet de voluntate contraria teſtatoris, textus eſt *in l. ſi ex toto, ff. de leg.* 1. text. *in l. ſervum filii, §. ſi area, eod. tit.* cujus verba ſunt: *Si area legata domus impoſita ſit: debebitur legatario, niſi teſtator mutaverit voluntatem*, text. *in l. ſi area, ff. de leg.* 1. text. *in l. cum fundus, eodem tit.* & utrobique communiter Doctores ſi verò eſt factum augmentum in re aliena, ſcienter legata, in qua dominus ejus fecit ædificium, vel augmentum, illud, nec æſtimatio ejus, non pertinet legatario; textus eſt, qui ſic debet intelligi, *in l. ſi chorus, §. area, ff. de legat.* 3. & ibi Bartol. & communiter Doctores: & in expreſſo ita tenet & declarat Bart. & communiter Doctores *in dict. l. ſervum filii, §. ſi area de legat.* 1. *& in d. l. ſi ex toto, eodem tit.* Similiter etiam diminutio rei legatæ pertinet legatario; nam ſi teſtator legavit domum, fundum, vel rem, & poſtea aliquam partem ejus alienavit, debetur pars, quæ ſupereſt legatario, textus eſt *in d. l. ſi ex toto, ff. de legat.* 1. & ibi notat Gloſſ. ordinaria, Bartol. & communiter Doctores, ſi teſtator legavit domum, & poſtea diruatur: quia debetur area, quæ remanſit, textus eſt *in l. ſi grege, verſic. final. ff. de legat.* 1. & communiter Doctores. Nec obſtat textus notabilis *in l. ſi ita legatum, § ſi domus, ff. de legat.* 1. ubi ſi legatur domus, & poſtea vivo teſtatore diruatur, non debetur area: quia ibi iterum fuit reædificata alia domus, per quod videtur mutata voluntas teſtatoris, & ademptum legatum, & non debetur domus nova, nec area. Unde ſi iterùm domus diruatur, non deberetur area: ſi verò poſtea aliquid non ædificatur, benè deberetur area, ut *d. l. ſi grege, vel. fin.* & in expreſſo ita tenet & declarat Dynus, Jacobus de Arena, Bartol. Baldus, Angelus, Paul. Imol. Aretin. Cuman. Alexand. Jaſ. & Lancel. Dec. & communiter Doctores *in d. l. ſervum filii, §. ſi area, ff. de legat.* idem Bart. & communiter Doctores *in l. ſi ita legatum §. ſi domus, eodem tit.* Nec obſtat etiam text. *in l. mortuo bove, ff. de legat.* 2. cujus verba ſunt: *Mortuo bove, qui legatus eſt, nec corium, nec caro debetur, quia ibi res ipſa animata, qua erat legata eſt perempta, quæ longè differt in ſubſtantia ab illa, quæ remanſit: & ideo nihil debetur.* Quod tamen intellige, quando talis res animata pereat in vita teſtatoris: ſecus verò, ſi poſt mortem ejus, & poſt diem legati, quia tunc pars quæ ſupereſt, debetur, ſecundùm Gloſſ. ordinariam, Bart. & communiter Doctores. Item adde, quod ſi teſtator legat alicui rem, militiam, vel officium ſibi comparandum ab hærede, & ipſe legatarius emit, antequam ab hæredibus ſibi traderetur, poteſt ab eis petere, & recuperare pretium, & hoc caſu, nedum debetur res vel pretium, ſed etiam ſumptus, & omne illud, quòd pro introitu, poſſeſſione, vel exercitio illius officii erogari ſolet, & omne illud, ſine quo habere non poteſt, textus eſt notabilis *in l. pen. ff. de leg.* 3. & ibi notat & commendat Gloſſ. ordinaria, Bart. & communiter Doctores.

Solutio cont.

17. Item quæro, qualiter hæredes teneantur ſolvere legata? In quo articulo reſolutivè dico, quod quilibet pro parte hæreditaria teneatur, ſicut tenentur ad alia debita ex contractu defuncti, & ſicut plures rei, vel debitores tenentur ex contractu, adeo quod licèt aliquis eorum efficiatur non ſolvendo, non onerantur alii, textus eſt *in l. legatorum, ff. de legat.* 2. cujus verba ſunt: *Legatorum petitio adverſùs hæredes pro partibus hæreditariis competit, nec pro his qui ſolvendo non ſunt, onerari cohæredes oportet*, & ibi Gloſſ. ordinaria, Bartol. Alber. Bart. Paul. Imol. Cuman. & communiter Doctores, text.

text. *in l. reos, §. cùm in tabulis, ff. de duobus reis*, text. *in l.* 1. *& per totum, C. de hæred. action.*

Amplia. 1. Quod extende etiamſi ſingulariter, & indiffinitè legaret dicendo: Hæres meus ſolvat Titio centum, quia licèt plures ſint hæredes, omnes tenentur pro portionibus hæreditariis, textus eſt *in l. ſi pluribus, ff. de legat.* 2. & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter Doctores.

Amplia. 2. Secundò extende, etiamſi conveniantur actione hypothecaria pro rebus defuncti: quia poteſt competere, niſi pro illa parte, pro qua competit perſonalis, text. eſt *in l.* 1. *verſ. fin. C. commun. de legat.* & tenet Bart. & communiter Doctores *in dict. l. legatorum.*

Limita. 1. Quod tamen limita, & intellige, quando teſtator eos vocavit, & gravavit per nomina appellativa, æqualibus proportionibus, text. eſt *in l. turpia legata, §. fin. ff. de leg.* 1. *in l. ſi hæredes, eod. tit.* text. *in l. quotiens ff. ad Treb.* text. *in l. nonnumquam, eodem tit.* & ſi utroque ſimul nomine ſint vocati & gravati, inſpicitur, quod præcedat, argumento text. *in l. ſi communis ſervus, la* 2. *ff. de ſtipulat. ſervo.* qui eſt ſingularis, & unicus, ſecundum Imol. *in l. quotiens, ff. ad Treb.*

Limita. 2. Secundò limita, & intellige, quando omnes hæredes gravantur, ſecus ſi aliqui eorum tantum: quia illi ſoli tenentur pro hæreditariis portionibus, vel pro virilibus, & æqualibus, ſecundum proximam dictionem ſuperiorem, text. eſt *in dict. l. turpia legata, §. fin. de l.* 1. text. *in l. ſi hæredes, eodem tit.* text. *in l. ſive à certis, ff. de duobus reis.*

Limita 3. Tertiò limita & intellige quando ſimpliciter, vel copulativè teſtator gravavit hæredes, ſecus verò, ſi alternativè, dicendo: Gravo Titium aut Mævium hæredes meos, dare, vel ſolvere Seio talem rem, vel pecuniam; quia tunc in ſolidum unuſquiſque eorum tenetur, non verò pro parte virili, vel hæreditaria, ita quod ab alterutro exigere poteſt legatarius, quia videntur hæredes per alternativam duo rei conſtituti, text eſt ſingularis *in l. ſi ex toto, §.* 1. *ff. de legat.* 2. cujus verba ſunt: *Si ita ſcriptum ſit Lucius Titius hæres meus, aut Mævius hæres meus, decem Seio dato, cum utro velit Sejus, aget, ut ſi cum uno actum ſit, & ſolutum, alter liberetur: quaſi ſi duo rei promittendi in ſolidum obligati fuiſſent*, & ibi notat & commendat Gloſ. ordinaria, Bald. Alber. Bart. Paul. Imol. Cuman. Alex. Jaſ. & communiter DD. & in tantum hoc eſt verum, ut ille, qui ſolvit, non poſſit partem ab alio cohærede repetere, ſecundòm Paul. de Caſtr. ibi, quem ſequuntur Moderni. Quod tamen limitat Alex. quando hæreditas & portio hæredis ſolventis eſſet ſufficiens, & ſolvendo: ſecus verò aliàs: quia tunc poſſet à cohærede repetere. Confirmatur; quia quando plures ſunt rei debendi ex cauſâ lucrativa, non habent in ſe beneficium diviſionis, & ille, qui totum ſolveret, non poteſt partem ab alio repetere, text. eſt valdè notabilis *l. in lege Falcidia hoc obſervandum, ff. ad leg. Falcid.* & ibi notat Bart. & communiter DD. idem Bart. *in l. reos, ff. de duobus reis.* 2. *col.* 1. *quæſt.* & ibi alii Doctores, idem Bart. *in auth. hoc ita, Cod. de duobus reis,* 2. *col.* 1. *quæſt.* & ibi alii Doctores, idem Bart. *in l.* 1. *Modeſtinus, ff. de ſolut.* 3. *col. num.* 8. idem Bart. *in Auth. hoc ita, C. de duobus reis penult. col.*

Concluſio. Quod tamen eſt verum, & procedit, quando alternativa ponitur inter hæredes gravatos (ut dixi) ſecus tamen, ſi ponitur inter legatarios honoratos, quia reſolvitur in copulativam & conjunctivam, & utrique debetur pro medietate, text. eſt ſingularis *in l. cum quidam, C. de verbor. ſignific.* & ibi Gloſſ. ordinaria & communiter DD. Quod iterum intellige, quando non datur electio hæredi: ſecus verò, ſi datur ei electio ſolvendi cui velit: quia tunc non reſolvitur in conjunctam, ſed liberè poterit ſolvere, & gratificare, cui velit, eſt text. *in l. ſi Titio aut legat Seio. ff.* 1. & ibi notat & commendat Gloſſ. ordinaria Bart. Paul. Imol. & communiter Doctores,

Limita 4. Quartò limita & intellige, in legato merè dividuo: ſecus verò in legato individuo, quia tunc omnes hæredes tenentur, text. eſt *in l. is qui quadraginta, §.* 1. *ff. ad leg. Falcid.* & ibi Bart. & communiter Doctores, text. *in l. executione, §. ſecunda ſpecies, de verb. oblig.* Quintò notabiliter limita, & intellige, præterquam, ſi legatum conſiſtat in re, & ſpecie certa in qua tranſit dominium in legatarium, & poſſideatur ab uno ex hæredibus: quia ille ſolus poteſt conveniri rei vendicatione, vel hypotecaria, pro eadem re, non pro aliis rebus teſtatoris ut ſupra proximè dictum eſt (ita tenet & declarat ſolus Raph. Cuman. *in d. l. legatorum, ff. de legib.* Pro qua ſententia & concluſione, licèt ipſe nihil alleget eſt text. expreſſus *in l. poſſeſſor, ff. de rei vendicat*, text. *in l* 3. *§. hæres, ff. commod.* text. *in l. ſi plures, ff. de vi & vi armata.* text. *in l.* 2. *§. in teſtam, ff. de Prætor, ſtipul.* text. *in l.* 2. *C. de hæred. actio.*

18. Quod minimum eſt in dubio cenſetur legatum. Item quæro, ſi teſtator habens plures res ejuſdem generis, puta equos, vel fundo, legavit unum ex eis cuidam amico ſuo, & alteri alium & una res ſit pretioſior altera: & inter eos ſit diſcordia, quis eorum eligat, quid ſit faciendum? & videtur, quod vilior res debeatur primo nominato quia in dubio: quod minimum eſt, videtur ſemper legatum: ut *in l. ſi ita ſcriptum in fin. de leg.* 1. *& in l. apud Julianum, §. Seio, eod. tit. & in l. ex familia, §. ſi rem, ff. de leg.* 2. *& in l. qui concubinam, §.* 2. *de legatis* 3. *& in l. numinis, eodem tit. &* videtur, quod talis diſcordia dirimatur ſorte argumento text. *in l.* 3. *C. commun. de legat.* Tertio videtur, quòd ſit locus gratificationi: argumento text. *in l. ſi quis, ſervum, §. ſi inter duos ff. de legat.* 2. Quartò videtur, quòd ille qui prius petat & litem ſit conteſtatus, præferatur & eligat, argumento text. *in l. ſi pluribus, verſic. fin. de leg.* 1. ubi habetur, quòd ſi pluribus debetur eadem res, taliter, quod unus habeat rem, & alter æſtimationem: ille debet eligere, qui prius petit, & litem conteſtatus eſt, facit text. *in l. pluribus, de procur.*

Argument. Sed his non obſtantibus, in hoc articulo ſit ſexta opinio vera, & tenenda, quòd primus legatarius nominatus eligat: quia videtur magis dilectus, argumento text. *in l. quotiens, ff. de uſufruct. & in l. qui ſolvendo, ff. de hæred. inſtit. cum ſimilib.* Item etiam, quia iſtud cenſetur legatum incertæ rei, de certis, in quo electio pertinet legatario, ut *in leg. qui duos, ff. de legat.* 1. ergo pertinet primo nominato tanquam magis dilecto, & in terminis iſto fundamento, & ratione, iſtam ſententiam & concluſionem tenet Dyn. *in d. l. ſi ita ſcriptum, de legat.* 1. & ibi Alber. Bald. Imol. & Lancel. Dec. qui dicit, hanc eſſe communem opinionem: tenet etiam Bartol. *in d. l. qui duos, de legat.* 1. & ibi Angel. de Peruſ. Paul. de Caſtr. Alex. Jaſ. & communiter Doctores. Pro qua ſententia & concluſione facit text. notabilis & expreſſus, *in l. ſi ita legatum ff. de legat.* 1. ubi dicit

dicit text. quod ſi teſtator dixit : Lego decem ſervos Seio , præterea alios decem , quos Titio legavi ; & plures ſervos habeat prius eliget Titius , primus legatarius , & poſtea Sejus , ſecundus legatarius. Et in terminis pro noſtra quæſtione ibi notat & conſiderat illum text. Paul. de Caſtr. & alii Doctores ibi.

19 Legatum per conjunction. Item quæro ſi teſtator legavit centum filio , vel filiæ naſcituræ , & plures naſcantur ; an utrique debeantur integra centum in ſolidum , an verò omnibus ſimul ? Et reſolutivè dico quod ſi ſimpliciter legavit , omnibus debentur centum , pro ſuis partibus inter eos dividenda , text. eſt *in d. l. ſi quis Titio* , §. *final. ff. de legat.* 2. Si verò diſtributivè , dicendo : Si quis , vel ſi qua , filius , vel filia natus , natave ſit , lego centum , tunc cuilibet debentur in ſolidum , textus eſt qui ſic debet intelligi *in l. qui filiabus* , §. 1. *ff. de legat.* 1. & utrobique tenent , & notant communiter Doctores. Ex quo ſingulariter infertur , quod idem erit in dubio ſi teſtator legavit in plurali filiis ſuis , vel alterius tertii naſcituris prædicta centum, omnibus debentur in ſolidum, & per conſequens , cuilibet integra centum : quia diffinita æquipollet univerſali , diſtributivè non collectivè , argumento text. *in d. l. qui filiabus.* §. 1. *de legat.* 1. ita Bartol. & iſta eſt ejus intentio , *in l. ſi pluribus , de legat.* 1. 2. *col. num.* 7. & 8.

Legat. diſtributivè fa.

Argument. Sed attende , quod ejus concluſio eſt falſa , & non tenenda , quin imo omnibus debentur prædicta ſola centum , inter eos pro partibus dividenda : quia licèt in diffinita ſit , terminus communis , qui poſſit accipi collectivè , vel diſtributivè, tamen in dubio debet accipi, & intelligi collectivè , ut teſtator minus videatur hæredem gravare , argumento text. *in l. apud Julianum* , §. *Seio* , *de legatis primo* , *& in l. unum ex familia* , §. *ſi rem* , *de legatis ſecundo* , *cum ſimilibus* , niſi indefinita , fiat & concipiatur , cum aliqua dictione diſtributiva ut ſi dicat : Si qui filii , vel filiæ naſcantur , habeant centum , vel ſimili verbo utatur , ut *in dicta l. qui filiabus* , §. 1. *de legat.* 1. qui ſic debet intelligi , & non aliter , ut dicebat Bartol. & malè : & in expreſſo ita tenet & declarat Cuman. *in d. l. ſi pluribus in finalibus verbis , ff. de legat.* 2. ita Imol notat , & meliùs quàm alibi *in leg. ita ſit ſcriptum, eodem tit. fin. colum. & quæſt.* dicens ab alio ſic non eſſe tactum. Alexand. *in d. l. qui filiabus* , §. 1. *de legat.* 1. 3. *colum. & quæſt.* & ibi Jaſ. 2. *column. num.* 11. Ex quo venire reprobanda ſententia Bart. *in l. quidam regulatus*, §. *final. ff. de rebus dub.* dicentis, quòd licèt plures vocati collectivè admittantur pro parte, ut *in l. ſi Titius*, *& in l. interdum, ff. de hæred. inſtit.* tamen iſtud eſt verum & procedit in natis , ſecus in naſcituris : quia tunc cenſentur vocati diſtributivè , & quilibet admittitur in ſolidum. Cujus ratio eſt , ſecundùm eum , quia tunc non eſt imputandum teſtatori , quare eos particulariter , & ſegregatim , non vocavit & nominavit : cùm non potuerit veriſimiliter cogitare quòd eſſent naſcituri , argumento text. *in d. l. qui filiabus* , §. 1. *ff. de legat.* 1. ſed apertè ex ſuperioribus illa ſententia & concluſio eſt falſa , quia nulla differentia eſt facienda in natis , & naſcituris : quia ſemper videntur vocati pro parte , niſi ponatur verbum diſtributivum : & ita debet intelligi ille textus. Item ratio Bartoli non concludit : quia licèt teſtator non poſſit ſcire , quot ſint naſcituri tamen bene potuit declarare voluntatem ſuam, an velit , quod unuſquiſque haberet totum vel partem : & in terminis ita tenet & declarat Jaſ. *in dicta lege , qui filiabus* , §. 1. *de legatis* , *num.* 10.

Item adde , quod ſi teſtator legavit uni ali- 20
quam rem , ſimpliciter, & in ſolidum , & poſtea candem rem legavit alteri , etiam ſimpliciter , & in ſolidum : eo caſu facient ſibi partes per concurſum ut *in l. ſi pluribus , ff. de legat.* 1. & ſi unus eorum ſucceſſerit alteri conlegatario , poteſt illam rem acceptare , ex propria perſona , & repudiet ex alia : vel è contra , ſi fortè in uno ſit poſitum gravamen , & non in alio , textus eſt *in l. ſi mihi & tibi , ff de legat.* 1. & ibi Gloſſ. ordinaria , Bart. Alber. Bald. Paul. Imol. Cuman. Aret. Alex. Jaſ. & communiter Doctores. Quod intellige , niſi manifeſte conſtet , vel appareat , teſtatorem voluiſſe, quod unus haberet rem, alius æſtimationem : quia tunc legatarius , qui ſucceſſit alteri, poterit utrumque conſequi , tam rem , quàm pretium : quia vice duorum fungitur , argumento textus *in d. l. ſi pluribus.* Item etiam ratione , quia quando jura duorum concurrunt in perſona unius , totum jus eorum conſolidatur in eo, & utrumque poteſt petere , ut *in l. tutorem , ff. de his quibus ut indign.* & idem eſt , ſi eadem res fuiſſet legata uni in teſtamento unius , & alteri in teſtamento alterius, poſtea unus alteri conlegatario ſuccedat , quia poteſt conſequi , habere rem ipſam ex teſtamento unius , & pretium vel æſtimationem ex teſtamento alterius. Nec obſtabit concurſus duarum cauſarum lucrativarum : quia non provenit originaliter in una tantum perſona , ſed in pluribus , & diverſis perſonis , quorum jura , & effectus pervenerunt ad unum. Unde poterit ex perſona utriuſque conſequi legatum ex lucrativa cauſa , tam in re , quàm in æſtimatione argumento text. *in l. ſi ſervus ſit legatus* , §. 1. *ff. de legat.* & ibi communiter Doctores , ita tenet & declarat Paul. de Caſtr. *in dict. l. ſi mihi & tibi , ff. de legat.* 11. *col.* quem ſequuntur ibi DD.

Item quæro , ſi teſtator legavit partem 21 Legata re quotitativa quomodo ſolvitur ,
bonorum quotitativam , tertiam , quartam , vel ſimilem , qualiter fieri debeat ſolutio ? reſolutivè dico , quod eſt in electione hæredis , ſolvere illam partem in omnibus rebus hæreditariis , vel ſolvere æſtimationem ejus in pecunia , propter difficultatem præſtationis , & inconvenientis , quod reſultat ex communione. Quod intellige , ſi commodè res poſſunt dividi , aliàs verò , ſi non poſſunt dividi ſine ſubjecti corruptione , ut ille qui uno ſpiritu continetur , ut ſervus , equus , bos , & ſimilia : tunc non poteſt ſolvere , niſi æſtimationem , vel ſolvere unam tantùm rem pro toto legato , in cujus ſolutione , ſi partes diſcordent , judex arbitratur : textus eſt ſingularis in jure , qui omnia iſta probat & comprehendit , *in l. non amplius* : §. *fin. cum ſeq. ff. de legat.* 1. qui eſt valde dubius in deciſione , & reddenda ſufficienti ratione. Nam de jure , & ſecundum ejus regulas in qualibet re deberet legatarius habere partem quotitativam , ſibi legatam ſaltem , quando res eſſent dividuæ , ut fatetur ibi Pet. de Bellapertic. quem refert Alexand. ſe neſcire , an illum text. intelligat : & illum text. ad hoc ſua deciſione notat & commendat , Bart. Alber. Bald. Angel. Paul. Imol. Aretin. Cuman. Alex. Jaſ. &

Lancel.

Lancel. Dec. & reputat in toto jure ſingularem Ang. ibi , reputat etiam ſingularem Roder. Suar. *in repetitione l. quoniam in priorib. C. de inoffic. teſt. fol.* 88. 4. *col. verſic. ſecundo quæritur.* Adde tamen pro ejus majore declaratione , quòd præſtatio partium venit in obligatione , præſtatio autem æſtimationis venit in facultate ſolvendi , ita probat ibi text. & tenet , & declarat Bart. & communiter alii Doctores. Item adde , quòd in hoc legato ipſo jure , non tranſit dominium in legatarium, pro illa parte , & quota in qualibet re ſicut tranſit in aliis legatis : ita probat text. *in l. ſi quis bonorum , ff. de legat.* 1. ubi habetur , quod in legato quotæ , vel partis bonorum , non veniunt fructus niſi à tempore moræ : ergo ſequitur , quod non efficitur dominus , quia aliàs fructus ſibi pertinerent , ſtatim à tempore mortis , & in expreſſo ita tenet ibi Bartol. & communiter Doctores , tam antiqui , quam moderni , *in dict. l. non amplius.* §. *fin. eodem tit.* excepto Bartol. & Imol. Et confirmatur iſta communis opinio : quia quando aliquid eſt in obligatione , ſi tamen eſt incertum in ſolutione , nunquam tranſit dominium , ut in legato alternativo , vel optionis , textus eſt *in l. planè , la* 1. §. *ſi ita Titio , ff. de legatis* 1. *& in leg. hujuſmod.* §. *Stichum. eod. tit. & in leg. apud Aufidium , ff. de option. legat. in leg.* 1. *eod. tit.* & iſtam rationem adducit Alexand. & Jaſ. *in dict. l. non amplius* , §. *final.*

Declaratio prædict. Idem adde , quod prædicta debent intelligi , in legato facto & relicto extraneo , ſecus tamen , ſi filio relinquatur legitima per viam legati vel inſtitutionis , quia in ipſis rebus hæreditariis debet ſolvi , text. *in l. ſcimus* , §. *repletiorem* , *Cod. de inof. teſtam.* & ibi communiter Doctores , & tenent etiam communiter Doctores *in d. l. non amplius* , §. *fin.* Item etiam prædicta debent intelligi , & limitari in legato quotæ bonorum , ſecus tamen eſt in legato quotæ hæreditatis quia tunc in ipſis rebus hæreditariis debet fieri ſolutio , ita probat text. *in l. ſi quis ſervum* , §. *fin. de legat.* 1. & tenet Gloſſ ordinaria Bart. & communis opinio *in dict. l. non amplius* , §. *fin. de legat.* 1. Ex quibus ſe offert ſubtilis & neceſſaria quæſtio : Si pater inſtituit filios ſuos hæredes , & unum ex eis melioravit in tertia bonorum , an fiat ſibi ſolutio in bonis propriis , hæreditariis , an in pecunia , vel æſtimatione , ſecundum formam , & diſtinctionem proximè factam ? & videtur , quod in bonis propriis , quia certum eſt , quod legitima , cùm extraneis relinqui non poſſit , deducatur , & ſolvatur de ipſis bonis propriis hæreditariis , ut *in leg. ſcimus* , § *repletionem* , *C. de inof. teſtam.* ergo ſimiliter melioratio tertii.

Sed contrarium videtur dicendum , imò quod alii filii , & hæredes habeant prædictam electionem ſolvendi in ipſis bonis , & rebus hæreditariis , vel in pecunia , vel æſtimatione : quia melioratio tertii bene eſt legitima , reſpectu extraneorum , cum eis relinqui non poſſit , ſed reſpecta aliorum filiorum , non eſt propriè legitima , cùm pater poſſit illud dare , & aſſignare , cui eorum velit. Ex qua ratione iſtud dubium relinquebatur indeciſum , & cogitandum , Roder. Suar. *in repetitione l. quoniam in prioribus , C. de inoffic. teſtam. fol.* 88. 4. *colum. verſic. ſecundo quæro.* Sed hodie eſt nova, & ſingularis *lex Tauri , vigeſima in ordine* , quæ diſponit , quod filius melioratus in tertio bonorum , habet illud in bonis propriis hæreditariis. Nec alii filii & hæredes habeant electionem ſolvendi in pecunia, vel æſtimatione : imò quod magis eſt , vult & diſponit illa lex , quòd extraneus , cui eſt relictum quintum bonorum , habeat etiam illud in ipſis bonis, & rebus propriis hæreditariis , ſicut filius melioratus in tertio ; in quo illa lex eſt valde ſingularis , nova , & correctoria. Advertendum tamen eſt , quod illa lex tantùm loquitur , quando pater teſtatur inter filios & deſcendentes , & inſtituit eos hæredes , & aliquem ex illis melioravit in tertio , vel alicui extraneo legavit , & reliquit quintum bonorum. Sed pulchrum , & ſubtile dubium eſt , ſi teſtator caret filiis , & deſcendentibus , & inſtituit extraneum hæredem , & alteri legat , & reliquit partem quotitativam bonorum , ut tertiam , quartam , quintam , an hæres eligat ſicut de jure communi , vel teneatur ſolvere in ipſis propriis bonis hæreditariis pro rata , & portione , ſi quando habet filios , & deſcendentes , per noſtram legem Tauri , & ejus diſpoſitionem ; & breviter & reſolutivè videtur , quod hæres debet eligere , ſicut de jure communi , & iſto caſu non corrigatur diſpoſitio juris communis , de qua ſupra : Sed tantùm noſtra lex Tauri loquatur , & intelligatur in ſuis propriis terminis , & non aliis , quia lex correctoria non debet extendi ad alios caſus , etiam ex identitate rationis, ut *in l. ſi vero , ff. ſolut. matrim. & in l. præcipimus , Cod. de appellat. & in l. ſancimus , C. de teſtam.* & utrobique Doctores. Sed his non obſtantibus ego teneo contrariam ſententiam, imò quod hodie in noſtro regno per illam *l. generaliter* , & indiſtinctè modo loquamur inter filios, modo inter extraneos, legatariis , cui eſt relictum legatum in parte quotitativa bonorum, debet illud habere in bonis propriis teſtatoris, & per conſequens, in qualibet re debet ſibi ſolvi illa pars , & quota : & hæres , vel hæredes non habent jus eligendi, ſicut de jure communi habebant ſolvendi in ipſis rebus ; vel in pecunia , vel æſtimatione. Et hoc tali potiſſimo fundamento , quia conſidero , quod , quando aliqui ſunt caſus legis novæ , & ejus diſpoſitio aliquid diſponens in uno , extenditur ad reliquos , text. *in l. ut tantum*, §. 1. *ff. de ſervo corrupto.* Gloſſ. notabilis & ordinaria, *in l. ſi quis ſervo alieno, C. de furt. in gloſſ. final.* & ibi notat & commendat Odofred. Cynus, Bartol. Bald. Angel. Salyc. Fulgoſ. Jacob. de S. Georg. & communiter Doctores, Gloſſ. *in authent. & non obſervatio, C. de teſtam. in l. gloſſ. final. in fine,* & ibi Doctores, Gloſſ. *in l. quod vero, ff. de legib.* & ibi etiam communiter Doctores ; ſed per legem antiquam, modo ſit legata, & relicta tertia , quarta , quinta , ſexta , vel quælibet alia pars, & quota bonorum, competebat hæredi prædictum jus eligendi, & ſolvendi in ipſis propriis bonis, & rebus hæreditariis , vel in pecunia , & æſtimatione. Et hodie noſtra lex Tauri expreſſè diſponit contrarium in quinta parte , dicendo ; quod legatarius , cui eſt relicta habeat in ipſis propriis bonis, & rebus teſtatorum, & non eligat hæres, etiamſi filii, vel deſcendentes, ſint hæredes , & ſic corrigit in illo caſu : ergo idem ſit in aliis , & in qualibet alia parte quotitativa legata & relicta, quando ſunt inſtituti hæredes extranei, quia legatarius, cui talis pars, & quota eſt relicta , debet habere eam in ipſis bonis , & rebus propriis hæreditariis, & non in pecunia, vel æſtimatione.

Item confirmatur fortiori ratione : quia ſi eo caſu , quo filii vel deſcendentes, ſunt hæredes , extraneus , cui eſt relicta quinta pars bonorum,